

Roks yttrande SOU (2026:34) Nya nätbrott och andra åtgärder för genomförandet av direktivet om bekämpning av våld mot kvinnor och våld i nära relationer

Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige, Roks, är den äldsta och den enda riksorganisationen som enbart samlar kvinnojourer och tjejjourer. Vi är en separatistisk och feministisk organisation vars uppgift är att synliggöra och motverka mäns och killars våld mot kvinnor, tjejer och barn. Vårt mål är att bidra till en förbättring av kvinnors, tjejer och barns livsvillkor. Roks arbetar för att synliggöra sambandet mellan kön, makt och våld samt öka kunskapen i dessa frågor. Roks ser att alla kvinnor och tjejer riskerar att utsättas av mäns och killars våld, men att livsvillkor och livsutrymme kan variera beroende av etnicitet, social tillhörighet, ålder, sexualitet, funktionshinder och missbruk. Därför är det nödvändigt att belysa både de erfarenheter som skiljer oss och de erfarenheter som förenar oss. Roks ser att alla som upplever och utsätts för våld ska ses som brottsoffer, därför är det viktigt för oss att synliggöra barnens situation och bidra till en förbättring av deras livsvillkor. Kärnan i Roks verksamhet är stödet till lokala kvinnojourerna och tjejjourer i deras utveckling och arbete för kvinnor, tjejer och barn som är utsatta för mäns och killars våld. För att stötta och hjälpa henne krävs att vi påverkar reformerna.

Inledande kommentarer över utredningens utredning av EU-direktiv

7.1 och 7.2 Anmälan, utredning och lagföring (artikel 14 och 15)

Roks ser mycket allvarligt på att utredningen bedömer att Sverige redan uppfyller kraven i artikel 14 och 15 om anmälan, utredning och lagföring av våld mot kvinnor. En sådan bedömning riskerar att osynliggöra de omfattande brister som finns i rättsväsendets förmåga att möta kvinnor och tjejer som utsätts för mäns våld.

I Roks omfångsundersökning Kvinnors trygghet (2022), som genomfördes tillsammans med Statistiska centralbyrån och Örebro universitet, framkommer att 55 procent av kvinnorna hade utsatts för mäns våld efter sin 15-årsdag och 42 procent före sin 15-årsdag. Av de våldsutsatta kvinnorna uppgav 90 procent att de aldrig hade polisanmält våldet. Detta visar på ett omfattande glapp mellan kvinnors faktiska våldsutsatthet och det våld som kommer till rättsväsendets kännedom.

Roks anser att den låga anmälningsbenägenheten inte kan betraktas som ett isolerat informationsproblem. Kvinnors beslut att inte polisanmäla måste förstås i relation till hur rättsväsendet hanterar mäns våld mot kvinnor. När endast en liten andel av de anmälda brotten klaras upp och leder till lagföring påverkar det kvinnor och tjejers möjligheter att känna förtroende för att en anmälan faktiskt kan leda till rättvisa och skydd. Det är därför otillräckligt att hänvisa till informationsinsatser och kampanjer

för att uppmuntra fler kvinnor och tjejer att anmäla. Frågan måste också handla om vad som händer efter att kvinnan eller tjejen har tagit steget att vända sig till polisen.

Roks ifrågasätter hur Sverige kan anses uppfylla artikelns syfte när en så stor andel av mäns våld mot kvinnor och tjejer aldrig polisanmäls och när rättsväsendets förmåga att utreda och lagföra våldet uppvisar allvarliga brister. Att det finns formella möjligheter att göra en polisanmälan innebär inte att kvinnor och tjejer i praktiken har tillgång till ett fungerande rättsligt skydd.

Roks anser att utredningens bedömning behöver omprövas utifrån kvinnors och tjejers faktiska erfarenheter av att anmäla mäns våld. Staten måste ta ansvar för att stärka rättsväsendets förmåga att identifiera, utreda och lagföra mäns våld mot kvinnor, säkerställa skydd under rättsprocessen och återupprätta kvinnor och tjejers förtroende för att en polisanmälan leder till konkreta åtgärder. Det är först när kvinnor och tjejer har verkliga möjligheter att få skydd och rättvisa som samhällets arbete för att öka anmälningsbenägenheten kan få genomslag.

7.4 Individuell bedömning av brottsoffrets stödbehov (artikel 17)

Roks ifrågasätter utredningens bedömning att Sverige redan uppfyller kraven i artikel 17. Att det finns bestämmelser om stöd till brottsoffer innebär inte att kvinnor och tjejer som utsätts för mäns våld får sina individuella stödbehov identifierade och tillgodosedda i praktiken.

En individuell bedömning måste utgå från kunskap om mäns våld mot kvinnor och tjejer, där våldet förstås som ett sammanhängande mönster av maktutövning och kontroll. Roks vill särskilt understryka att stödbehov inte får göras beroende av en polisanmälan eller av att en myndighet först har identifierat kvinnan som brottsoffer.

Roks anser att utredningen behöver analysera hur individuella stödbehov faktiskt identifieras, vem som ansvarar för bedömningarna och hur det säkerställs att kvinnor och tjejer får tillgång till det stöd som bedömningen visar att hon behöver. En bedömning som inte följs av konkreta stödinsatser riskerar att bli ytterligare en administrativ åtgärd utan verklig betydelse för kvinnor och tjejers trygghet och möjligheter att lämna våldsamma män och killar.

8.1-8.4 Specialiserat stöd till brottsoffer (artikel 25, 26, 27,28)

Roks ställer sig mycket kritiska till utredningens bedömning att Sverige i huvudsak uppfyller kraven på specialiserat stöd till brottsoffer enligt artikel 25, 26, 27 och 28. Utredningen hänvisar i stor utsträckning till socialnämndens och socialtjänstens ansvar att erbjuda stöd till brottsoffer. **Roks anser att utredningen därmed riskerar att sammanblanda ett generellt myndighetsansvar för brottsofferstöd med tillgången till specialiserat stöd för kvinnor och tjejer som utsätts för mäns våld.**

Specialiserat stöd kan inte definieras enbart utifrån att en verksamhet möter våld utsatta kvinnor eller har ett lagstadgat ansvar att erbjuda insatser. Det måste bygga på särskild kunskap om mäns våld mot kvinnor och tjejer, där våldet förstås utifrån kön, makt och kontroll. Det kräver förståelse för våldets normaliseringsprocesser, kvinnors motstånd mot våld, eftervård och de särskilda risker som uppstår när kvinnor försöker lämna en våldsam man. Roks ifrågasätter hur utredningen har säkerställt att socialtjänstens verksamheter besitter denna specialiserade kunskap och faktiskt kan erbjuda det stöd som direktivet förutsätter.

EU-direktivets artikel 25 skiljer mellan allmänna och specialiserade stödtjänster och ställer krav på att stödet ska vara anpassat till brottsoffrets behov och vara lättillgängligt, även utan polisanmälan. I direktivets skäl 58 och 59 lyfts särskilt specialiserade stödverksamheter för kvinnor, skyddade boenden och kvinnoleda ideella organisationer fram. Direktivet erkänner därmed uttryckligen betydelsen av de verksamheter som har särskild kunskap om och erfarenhet av mäns våld mot kvinnor.

Roks vill understryka att kvinnojourerna och tjejjourerna under decennier har byggt upp en specialiserad kunskap om mäns och killars våld mot kvinnor, tjejer och barn. Jourernas feministiska förståelse av våldet, deras självständighet och möjligheten att erbjuda anonymt stöd är centrala delar av denna verksamhet. Dessa förutsättningar kan inte utan vidare ersättas av socialtjänstens myndighetsutövning. För många kvinnor och tjejer är möjligheten att söka stöd utanför myndighetssystemet avgörande för att över huvud taget våga berätta om våldet.

Roks anser vidare att utredningen inte tillräckligt beaktar artikel 25.3, som uttryckligen föreskriver att medlemsstaterna ska säkerställa tillräckliga personella och ekonomiska resurser för specialiserade stödtjänster och ge tillräckliga medel till de ideella organisationer som tillhandahåller sådant stöd. Det är därför anmärkningsvärt att utredningen bedömer att kraven i huvudsak redan är uppfyllda utan att tydligt redovisa hur staten säkerställer långsiktig och tillräcklig finansiering av kvinnojourernas och tjejjourernas specialiserade stödverksamhet.

Roks anser att utredningens bedömning behöver omprövas. Det måste tydligt framgå vilka verksamheter som bedöms tillhandahålla specialiserat stöd, på vilka grunder deras kompetens bedöms som specialiserad och hur staten säkerställer att kvinnor och tjejer har faktisk tillgång till sådant stöd i hela landet. Ett generellt ansvar för brottsofferstöd kan inte i sig anses uppfylla direktivets krav på specialiserade stödtjänster. Roks anser att genomförandet av artikel 25, 26, 27 och 28 måste utgå från den särskilda kunskap som finns inom kvinnojour- och tjejjoursrörelsen och säkerställa förutsättningarna för denna verksamhets självständighet, anonymitet och långsiktiga finansiering.

8.6 Skyddade boenden och andra tillfälliga boenden (artikel 30 och 32)

Roks motsätter sig med kraft utredningens bedömning att Sverige redan uppfyller kraven i artikel 30 och 32 och att inga ytterligare åtgärder är nödvändiga. Roks anser att slutsatsen är djupt anmärkningsvärd och visar på en allvarlig bristande förståelse för kvinnors och barns behov av skydd från mäns våld.

Artikel 30 ställer uttryckliga krav på att skyddade boenden ska finnas i tillräckligt antal, vara lättillgängliga och tillgodose kvinnors särskilda behov, bland annat genom skyddade boenden enbart för kvinnor med plats för barn. Genom hänvisningen till artikel 25.3 ställs dessutom krav på tillräckliga personella och ekonomiska resurser. Trots detta bedömer utredningen att kraven redan är uppfyllda, huvudsakligen med hänvisning till befintlig lagstiftning och kommunernas ansvar. Roks ifrågasätter hur en sådan slutsats kan dras utan att det tydligt visas att varje kvinna och varje barn som behöver skydd också faktiskt får tillgång till ett lämpligt och säkert boende. Både statliga utredningar och jourrörelsens erfarenheter visar på att tillståndsplikten monterat ner lågtröskelverksamheten för skydd. Att skyddet används som sista utväg och att färre kvinnor och barn fått komma till ett skyddat boende efter tillståndsplikten infördes.

Roks vill särskilt understryka det motsägelsefulla i att staten genom tillståndsplikten för skyddade boenden har infört omfattande krav på kvinnojourernas verksamhet, samtidigt som staten inte på motsvarande sätt säkerställer att kvinnor och barn faktiskt får tillgång till skydd. Kvinnojourernas skyddade boenden har vuxit fram ur kvinnojourernas arbete för att skydda kvinnor från mäns våld. Staten har därefter reglerat verksamheterna genom krav på tillstånd, dokumentation, administration och personuppgiftshantering, vilket har förändrat förutsättningarna för jourernas självständiga och feministiska arbete. Att staten nu hänvisar till denna reglering som grund för att bedöma att direktivets krav är uppfyllda är oacceptabelt.

Roks anser att utredningen helt förbiser skillnaden mellan att ett skyddat boende uppfyller administrativa och organisatoriska krav och att en våldsutsatt kvinna faktiskt får det skydd hon behöver. Ett tillstånd från IVO innebär inte att det finns tillräckligt många platser, att kvinnor har möjlighet att få en placering eller att det finns långsiktiga ekonomiska förutsättningar för verksamheten. Det innebär inte heller att boendet har den specialiserade kunskap om mäns våld mot kvinnor, makt och kontroll som krävs för att ge ett ändamålsenligt stöd.

Roks vill vidare framhålla att direktivet uttryckligen erkänner behovet av skyddade boenden enbart för kvinnor. Detta är inte en obetydlig detalj, utan en grundläggande fråga om kvinnors säkerhet och möjligheter till återhämtning efter mäns våld. Roks anser att utredningen måste redovisa hur staten säkerställer tillgången till sådana boenden och hur kvinnojourernas särskilda kompetens och självständighet ska värnas.

Särskilt allvarligt är att utredningen inte tillräckligt problematiserar situationen för kvinnor som söker skydd tillsammans med sina barn. Roks har riktat omfattande kritik mot lagstiftningen om placering av barn i skyddat boende och de konsekvenser som uppstår när kvinnors och barns möjligheter till skydd görs beroende av omfattande myndighetsprocesser. Att staten samtidigt bedömer att barnens och kvinnornas behov av skydd redan är tillgodosedda visar på en oroväckande diskrepans mellan lagstiftningens utgångspunkter och den verklighet som kvinnojourerna möter.

Roks anser att det är oacceptabelt att staten betraktar sina skyldigheter som uppfyllda genom att hänvisa till de regelverk som styr verksamheterna, utan att säkerställa deras faktiska tillgänglighet, kvalitet och långsiktiga finansiering. **Staten kan inte reglera kvinnojourernas verksamhet allt hårdare och samtidigt fransäga sig ansvaret för att kvinnor och barn får det skydd som direktivet kräver.**

Roks avvisar därför utredningens slutsats att artikel 30 redan är uppfyllt. Roks kräver en förnyad bedömning som utgår från kvinnors och barns faktiska tillgång till skydd, tillgången till skyddade boenden enbart för kvinnor, konsekvenserna av tillståndsplikten och statens ansvar för att säkerställa tillräckliga och långsiktiga resurser. Att en lagstiftning finns innebär inte att en rättighet är tillgodosedd. När det gäller skydd från mäns våld kan denna sammanblandning få livsavgörande konsekvenser.

9.2 Särskilda åtgärder för att förebygga våldtäkt och främja samtyckets centrala roll i sexuella relationer (artikel 35)

Roks ställer sig starkt kritiskt till utredningens bedömning att Sverige redan uppfyller kraven i artikel 35. Direktivet är tydligt med att förebyggande åtgärder ska syfta till att förändra beteendemönster som har sin grund i historiskt ojämlika maktförhållanden mellan kvinnor och män. Att hänvisa till samtyckeslagstiftningen, informationskampanjer och undervisningsinsatser är därför inte tillräckligt. Våldtäkt måste förstås som en del av mäns och killars våld mot kvinnor och tjejer. Där kön, makt och kontroll är centrala.

Roks vill särskilt uppmärksamma FN särskilda rapportör om våld mot kvinnor och flickor, Reem Alsalems rapport från 2025¹. Rapporten problematiserar samtyckesbegreppets begränsningar och vikten av att beakta ojämlika maktförhållanden, tvång och utsatthet vid bedömningen av kvinnors sexuella självbestämmande. Roks anser att ett ensidigt fokus på samtycke riskerar att

¹ Overview of challenges and limitations of using the concept of consent in relation to violence against women and girls (A/HRC/59/47/Add.4)

osynliggöra de strukturer som begränsar kvinnor och tjejers faktiska möjlighet att uttrycka sin fria vilja.

Roks anser därför att Sverige måste utveckla ett långsiktigt våldtäktsförebyggande arbete som riktas mot föreställningar om kvinnor och tjejers sexuella tillgänglighet. Arbetet måste utgå från sambandet mellan kön, makt och sexuellt våld och bedrivas i nära samverkan med kvinnojourer och tjejjourer. Roks motsätter sig utredningens slutsats att inga ytterligare åtgärder behövs.

9.3 Utbildning och information för yrkespersoner (artikel 36)

Roks vill understryka att det inte enbart handlar om att yrkespersoner får utbildning och information, utan också om vilken kunskap och förståelse som förmedlas. Utbildningens innehåll och perspektiv är avgörande för hur våldet identifieras, förstås och hanteras.

Roks anser att det är en grundläggande skillnad mellan att tala om våld i nära relationer och mäns och killars våld mot kvinnor, tjejer och barn. Begreppen är inte synonyma. Ett könsneutralt perspektiv riskerar att osynliggöra våldets könade karaktär, de bakomliggande maktstrukturerna och mäns ansvar som våldsutövare.

Utbildningsinsatser måste därför utgå från en feministisk förståelse av sambandet mellan kön, makt och våld. Felaktig eller otillräcklig kunskap riskerar inte bara att göra utbildningen verkningslös, utan också att leda till bedömningar och beslut som ytterligare utsätter kvinnor och barn för fara.

9.4 Interventionsprogram (artikel 37)

Roks ser med mycket stor oro på utredningens bedömning av interventionsprogram för män som utövar våld mot kvinnor. Det saknas tillräcklig vetenskaplig evidens för att dessa program långsiktigt får män att upphöra med sitt våld. Trots detta riskerar insatserna att framställas som en lösning på mäns våld mot kvinnor, tjejer och barn, utan att deras faktiska konsekvenser för de våldsutsatta granskas.

Roks kvinnojourer vittnar om att mäns deltagande i behandlingsprogram kan användas som ett verktyg i det fortsatta våldet. Deltagandet kan åberopas som bevis för förändring, exempelvis i vårdnadsprocesser och myndighetskontakter, trots att våldet och kontrollen fortsätter. Detta riskerar att leda till att kvinnors berättelser ifrågasätts, att riskbedömningar försvagas och att kvinnor och barn utsätts för ytterligare fara.

Roks vill också uppmärksamma de allvarliga konsekvenserna för samhällets arbete mot mäns våld. När våldet omdefinieras till ett behandlingsproblem riskerar brottsligheten att försvinna ur fokus. Frågan blir om mannen har genomgått behandling snarare än vilka brott han har begått, vilket ansvar han ska utkrävas och

hur kvinnan och barnen ska skyddas. Därmed riskerar mäns våld att individualiseras och avpolitiserats, samtidigt som dess koppling till kön, makt och kontroll osynliggörs.

Roks anser att interventionsprogram aldrig får ersätta rättsligt ansvarsutkrävande, brottsutredningar eller skyddsåtgärder. Staten måste säkerställa att sådana insatser inte används som grund för att bagatellisera våldet eller ifrågasätta kvinnors och barns behov av skydd. Det är mäns faktiska upphörande med våldet som måste vara avgörande, inte deras deltagande i ett program.

Övriga kommentarer på utredningens förslag

11.2.2 Straffansvar införs för spridning av falskt och manipulerat intimt material

Roks är positiv till utredningens förslag om att utvidga straffansvaret för olaga integritetsintrång till att även omfatta den som gör intrång i någon annans privatliv genom att sprida falska eller manipulerat intimt material.

Roks vill dock understryka att hot om att sprida sådant material kan vara minst lika allvarligt och kränkande som själva spridningen. Hotet kan i sig utgöra ett medel för mäns maktutövning och kontroll över kvinnor och tjejer, även när materialet aldrig sprids. Utredningen bedömer att sådana hot kan omfattas av bestämmelserna om olaga hot och olaga tvång och att ytterligare kriminalisering därför inte är nödvändig. Roks ifrågasätter om dessa bestämmelser ger ett tillräckligt straffrättsligt skydd mot den maktutövning och kontroll som hot om spridning kan innebära. Detta eftersom kvinnojourerna och tjejjourernas erfarenheter är att kvinnor och tjejer sällan får upprättelse genom dessa straffbestämmelser.

Roks anser vidare att spridningsbegreppet behöver ses över. Utredningens förslag förutsätter att materialet görs tillgängligt för fler än ett fåtal personer. Roks vill framhålla att allvarlig skada kan uppstå även när materialet sprids till en enda person. Att exempelvis skicka en intim bild till en kvinnas arbetsgivare, en vän eller en familjemedlem kan få långtgående konsekvenser för hennes trygghet och livsutrymme. Det är därför problematiskt att straffansvaret är beroende av antalet mottagare snarare än enbart den skada som spridningen är ägnad att medföra.

11.2.3 Ett utvidgat straffansvar för otillbörlig övervakning som är upprepad eller varaktig

Roks välkomnar utredningens förslag om att utvidga straffansvaret för upprepad eller varaktig otillbörlig övervakning. Det är ett viktigt steg för att synliggöra och motverka den övervakning som män utsätter kvinnor och tjejer för som ett led i sin maktutövning och kontroll.

Roks vill dock uppmärksamma två problematiska delar av förslaget. För det första anges i författningskommentaren att den utsatta måste vara medveten om övervakningen, även om hon kan få kännedom om den i efterhand. Roks ifrågasätter varför kvinnans kännedom ska vara en förutsättning för straffansvar. Hemlig övervakning kan innebära en allvarlig kränkning av kvinnans personliga integritet och utgöra ett led i mannens maktutövning och kontroll, oavsett om hon känner till övervakningen eller inte. Det kan exempelvis vara polisen, en kvinnojour, en anhörig eller någon annan som upptäcker att en man installerat spårningsutrustning eller på annat sätt övervakar kvinnan. Roks anser att det är orimligt om straffansvaret ska vara beroende av att kvinnan själv fått kännedom om övervakningen. Roks anser därför att kraven på den utsattas medvetenhet bör tas bort.

Roks vill samtidigt uppmärksamma problematiken kring samtyckets betydelse vid bedömningen av om övervakningen är otillbörlig. Utredningen anger att övervakning som sker med samtycke som utgångspunkt inte ska anses otillbörlig, men att undantag kan göras bland annat när den utsatta befinner sig i en särskilt utsatt situation. Roks anser att detta behöver förtydligas då större delen av samhället, och särskilt de som ska tillämpa denna lagstiftning, har inte tillräcklig kunskap om mäns systematiska våld mot kvinnor, tjejer och barn.

Kvinnor och tjejer som utsätts för mäns våld kan uppleva sig tvungna att acceptera övervakning, exempelvis genom att dela sin position, lämna ut lösenord eller ständigt redovisa var de befinner sig, som en strategi för att konsekvenserna för hennes liv inte ska bli större. Ett sådant agerande kan inte likställas med ett frivilligt samtycke. FN särskilda rapportör om våld mot kvinnor och flickor, Reem Alsalem, har i sin rapport från 2025 uppmärksammat hur rättssystemets bedömningar av samtycke riskerar att präglas av kulturella och sexistiska stereotyper och förbise den historiskt förankrade maktobalansen mellan kvinnor och män. Rapportören framhåller även att ett skenbart samtycke kan uppstå i situationer präglade av kontroll, beroende och maktobalans. Även om rapporten huvudsakligen behandlar sexuellt våld anser Roks att dessa resonemang är relevanta även vid bedömningen av samtycke till övervakning². Roks vill därför understryka att bedömningen måste utgå från våldets sammanhang och den maktobalans som kan föreligga mellan den man som övervakar och den kvinna som övervakas. Att en kvinna eller tjej har "samtycker" till övervakning får inte i sig innebära att den betraktas som frivillig eller tillåten. Roks anser därför att det uttryckligen bör framgå av lagstiftningens förarbeten att samtycke som lämnas av rädsla för våld, hot eller andra repressalier inte ska tillmätas ansvarsbefriande betydelse.

² Overview of challenges and limitations of using the concept of consent in relation to violence against women and girls (A/HRC/59/47/Add.4)

11.2.4 Nättrakasserier kriminaliseras

Roks välkomnar utredningens förslag om att kriminalisera nättrakasserier men ställer sig kritiska till hur straffansvaret avgränsas. Utredningen föreslår inte bara att minst tre personer ska delta i angreppet, utan även att gärningspersonerna ska vara medvetna om att de deltar i ett kollektivt angrepp och att det ska finnas ett tydligt tidsmässigt och situationsbundet samband mellan deras handlingar. Roks ifrågasätter om dessa krav riskerar att göra bestämmelsen svår att tillämpa och därmed begränsa det straffrättsliga skyddet för kvinnor och tjejer.

Detta är särskilt problematiskt när det gäller mäns digitala våld mot kvinnliga politiker, journalister och andra kvinnor i offentligheten. Dessa kvinnor kan utsättas för omfattande och återkommande trakasserier av ett stort antal män under flera års tid, utan att gärningsmännen känner varandra, agerar samtidigt eller är medvetna om varandras handlingar. Våldet behöver inte vara kopplat till en enskild händelse, utan kan vara en del av en långvarig utsatthet som syftar till att tysta kvinnor och begränsa deras deltagande i det offentliga samtalet. Trots att konsekvenserna för kvinnan kan vara mycket allvarliga riskerar sådana trakasserier att falla utanför den föreslagna bestämmelsen.

Roks anser att det är problematiskt att det straffrättsliga skyddet i så hög grad görs beroende av gärningspersonernas antal, medvetenhet om varandras agerande och det tidsmässiga sambandet mellan handlingarna, snarare än våldets omfattning och konsekvenser för den utsatta kvinnan. Roks anser därför att förslaget behöver ses över för att säkerställa ett effektivt skydd även mot långvariga och återkommande nättrakasserier som inte uppfyller kraven på ett gemensamt angrepp.

11.2.6 Könsbaserat näthat kriminaliseras

Roks ställer sig kritiska till utredningens förslag om att kriminalisera könsbaserat näthat. Kvinnohat är inte begränsat till uttryckliga hot, uppmaningar till våld eller öppet nedsättande uttalanden. Det tar sig också uttryck genom normaliserade föreställningar om kvinnors underordning och mäns rätt att kontrollera och begränsa kvinnors liv. Uppmaningar om att kvinnor ska lyda män, att män ska kontrollera kvinnors beteenden eller att kvinnor som inte underordnar sig ska bestraffas kan legitimera mäns våld utan att uttryckligen uppmana till fysiskt våld.

Roks ifrågasätter hur rättsväsendet ska kunna identifiera och bedöma könsbaserat hat när de föreställningar som ligger till grund för mäns våld mot kvinnor redan är normaliserade och inte erkänns som uttryck för kvinnohat. Problemet är inte enbart hur brottet avgränsas i lagtexten, utan vilken förståelse av mäns våld mot kvinnor som kommer att ligga till grund för rättstillämpningen.

Roks ser en allvarlig risk med att införa en lagstiftning som ger sken av att samhället erbjuder kvinnor och tjejer ett förstärkt skydd mot kvinnohat, utan att samtidigt säkerställa att de uttryck för kvinnohat som legitimerar mäns maktutövning och kontroll faktiskt kan identifieras. En sådan lagstiftning riskerar att skapa falsk trygghet och osynliggöra de former av kvinnohat som inte ryms inom rättsväsendets förståelse av problemet.

Roks anser därför att förslaget inte bör genomföras i sin nuvarande form utan en betydligt djupare analys av hur kvinnohat, kvinnors underordning och mäns våld mot kvinnor hänger samman, samt vilka förutsättningar som krävs för att lagstiftningen ska ge ett verkligt skydd.

11.3.1 Informationsskyldigheten i 13 a § förundersökningskungörelsen utvidgas i vissa avseenden

Roks är positiva till att informationsskyldigheten gentemot målsäganden utvidgas, men anser att förslaget är otillräckligt. Att informera en våldsutsatt kvinna eller tjej om sina rättigheter innebär inte att hon också får möjlighet att tillvarata dem. Vid mäns digitala våld mot kvinnor och tjejer kan bilder, personuppgifter och annat kränkande material spridas snabbt och få omfattande konsekvenser. Att enbart hänvisa henne till olika möjligheter att begära att material avlägsnas riskerar att lägga ansvaret för att begränsa konsekvenserna av mannens våld på den som redan utsatts. Roks anser därför att informationsskyldigheten måste förenas med tillgång till konkret och praktiskt stöd för att få material borttaget.

Roks vill särskilt understryka vikten av när informationen lämnas. Om kvinnan får information först i samband med en förundersökning kan materialet redan ha fått omfattande spridning. Informationen behöver därför lämnas så tidigt som möjligt, redan vid den första kontakten med polisen när det finns uppgifter om att hon utsatts för våld i digitala miljöer, oavsett om en förundersökning har inletts. Den måste också upprepas under ärendets gång och anpassas efter kvinnors och tjejers situation och behov. En kvinna som befinner sig i en akut situation kan ha begränsade möjligheter att ta till sig och agera på information vid ett enskilt tillfälle. Roks anser att det inte är tillräckligt att myndigheterna uppfyller sin informationsskyldighet vid ett enda tillfälle. För att informationen ska utgöra ett verkligt skydd mot mäns digitala våld måste den ges i tid, upprepas vid behov och följas av faktiska möjligheter att få hjälp.

11.3.4 Ett krav på att stödsökandes personuppgifter endast får bevaras en viss längsta tid införs för att ideella organisationer ska få statsbidrag

Roks motsätter sig att ytterligare krav på hantering av stödsökandes personuppgifter införs som villkor för statsbidrag till kvinnojourer och tjejjourer. Förslaget visar på en bristande förståelse för jourernas verksamhet och för anonymitetens avgörande betydelse i arbetet mot mäns våld mot kvinnor och tjejer.

Kvinnojourernas och tjejjourernas stödverksamhet bygger på att kvinnor och tjejer ska kunna söka stöd utan att behöva uppge sin identitet. Anonymiteten är inte en administrativ fråga, utan en grundläggande del av skyddet för kvinnor och tjejer som utsätts för mäns våld. För en kvinna som lever under hot och kontroll kan vetskapen om att hennes personuppgifter inte registreras vara avgörande för om hon vågar söka hjälp över huvud taget.

Jourerna behöver även ha möjlighet att samla in och behandla kvinnor och tjejers personuppgifter när det är en del av det stöd hon själv efterfrågar. Det kan exempelvis handla om att på ett säkert sätt förvara bevisning om våld från en förövare som hon fortfarande lever med.

Roks vill särskilt uppmärksamma motsättningen i att staten genom tillståndsplikten för skyddade boenden har infört krav som medför att kvinnojourer måste dokumentera och hantera personuppgifter inom den verksamheten, samtidigt som staten nu föreslår ytterligare reglering av personuppgiftshanteringen som villkor för statsbidrag. Det är statens egna krav som har förändrat förutsättningarna för delar av kvinnojourernas verksamhet. Att därefter införa ytterligare villkor utan att beakta jourernas grundläggande arbete för anonymitet är djupt problematiskt.

Roks ifrågasätter också hur det föreslagna villkoret ska tillämpas och kontrolleras. Hur ska en kvinnojour eller tjejjour som inte registrerar stödsökandes identitet visa att kravet är uppfyllt? Kommer statsbidragsgivande myndigheter att efterfråga dokumentation, rutiner eller uppföljningssystem som i praktiken förutsätter en mer omfattande personuppgiftshantering? Roks ser en risk för att ett krav som motiveras med att skydda stödsökandes personuppgifter i stället leder till ökad administration och en förskjutning bort från anonymiteten.

Roks anser att utgångspunkten måste vara att personuppgifter inte ska samlas in när det inte är nödvändigt. Att inte registrera en våldsutsatt kvinnas eller tjejs identitet är ett starkare skydd än att registrera uppgifterna och därefter radera dem. Roks avstyrker därför förslaget i dess nuvarande utformning och anser att det måste säkerställas att statsbidragsvillkoren inte medför krav på registrering, dokumentation eller kontroll som riskerar att undergräva jourernas möjlighet att erbjuda anonymt stöd.

12.1 En ny lag om avlägsnande av material med anknytning till vissa nätbrott ska införas

Roks ser behovet av att snabbt kunna avlägsna material som används för att utsätta kvinnor och tjejer för mäns digitala våld, men anser att utredningens förslag behöver stärkas. Vid spridning av intima bilder, hot och andra kränkningar kan konsekvenserna för den utsatta kvinnan vara omedelbara och långtgående. Material kan på kort tid kopieras, laddas ned och spridas vidare till andra plattformar. Att material ska avlägsnas inom en timme efter ett föreläggande är därför otillräckligt om det samtidigt saknas en tydlig tidsgräns för hur snabbt Polismyndigheten ska agera. **För kvinnor och tjejer är det tiden från publicering till faktiskt avlägsnande som är avgörande.**

Roks ifrågasätter vidare att förslaget begränsas till material som spridits till allmänheten. Mäns digitala våld mot kvinnor och tjejer utövas också genom riktad spridning till enskilda personer. Att exempelvis skicka intima bilder till en kvinnas arbetsgivare, familj eller vänner kan vara ett medel för maktutövning och kontroll och få allvarliga konsekvenser för kvinnor och tjejers trygghet och livsutrymme.

Roks anser även att lagstiftningen måste omfatta pornografiskt material som sprids och tillgängliggörs på pornografiska webbplatser. Pornografi måste förstås i relation till mäns sexuella exploatering av kvinnor och tjejer och de maktförhållanden som präglar denna exploatering. Att en kvinna eller tjej i juridisk mening anses ha samtyckt till inspelning eller spridning innebär inte att exploatering saknas. Roks utgår från att sex inte kan köpas och att ekonomisk ersättning inte kan likställas med ett fritt samtycke. Det är därför oacceptabelt att pornografiska plattformar ska kunna undgå ansvar för att tillgängliggöra material som bygger på kvinnors och tjejers sexuella exploatering med hänvisning till ett påstått eller formellt samtycke. Roks anser att lagstiftningen måste utformas så att även sådant material kan bli föremål för avlägsnande och att kvinnors och tjejers skydd mot sexuell exploatering ges företräde framför plattformarnas ekonomiska intressen.

Roks välkomnar att utredningen föreslår möjligheter att besluta om sanktionsavgifter mot plattformar som inte följer sina skyldigheter, men anser att sanktionerna behöver skärpas. Även en enskild underlåtenhet att avlägsna material kan få oåterkalleliga konsekvenser för den utsatta kvinnan. Roks anser därför att det bör vara möjligt att besluta om kännbara, omsättningsbaserade sanktioner även vid enskilda särskilt allvarliga överträdelser. Sanktionerna måste vara tillräckligt ingripande för att även stora internationella plattformar ska ha ett faktiskt incitament att agera skyndsamt.

Roks vill samtidigt understryka att ansvaret för att begränsa spridningen inte får läggas på den våldsutsatta kvinnan. Hon ska inte behöva söka efter material på olika plattformar, dokumentera varje ny publicering och upprepade gånger kontakta myndigheter för att få konsekvenserna av mannens våld begränsade. Roks anser därför att lagstiftningen måste säkerställa ett tydligt myndighetsansvar för skyndsam handläggning, praktiskt stöd till den utsatta och effektiva åtgärder mot fortsatt spridning. Skyddet mot mäns digitala våld måste vara verkligt och kunna upprätthållas även när digitala plattformar inte frivilligt tar sitt ansvar.

13.1 Brottet grov olaga förföljelse ska införas

Roks tillstyrker förslaget om att införa brottet grov olaga förföljelse, men vill understryka vikten av att bedömningen av brottets allvar utgår från en förståelse av mäns våld mot kvinnor som ett sammanhängande mönster av maktutövning och kontroll. Förföljelse är ofta en fortsättning på det våld som kvinnan utsatts för under relationen och kan vara ett sätt för mannen att upprätthålla kontrollen efter en separation.

Roks anser att förföljelsens allvar inte enbart kan bedömas utifrån antalet gärningar, deras frekvens eller hur länge förföljelsen har pågått. Handlingar som var för sig kan framstå som mindre allvarliga kan vara mycket hotfulla för en kvinna som tidigare utsatts för mannens våld. Roks anser därför att tidigare våldsutsatthet, gärningsmannens maktutövning och kontroll samt förföljelsens konsekvenser för kvinnans trygghet, frihet och livsutrymme uttryckligen måste beaktas vid bedömningen av om brottet är grovt. Det är avgörande att rättsväsendet förstår våldets sammanhang och inte bedömer förföljelsens olika handlingar isolerat från varandra.

I detta ärende beslutade Roks ordförande Adine Samadi.

Stockholm, 26 oktober 2026

Adine Samadi
Ordförande Roks